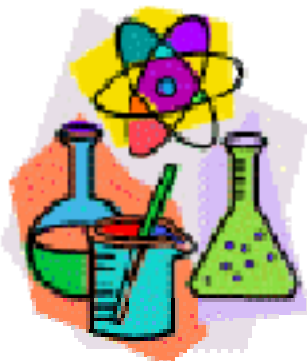

Stanovení aminokyselin kapilární a mikročipovou elektroforézou s bezkontaktní vodivostní detekcí

Petr Tůma

**Ústav biochemie, molekulární a
buněčné biologie 3.LF UK**

Aminokyseliny

- biogenních AMK je známo cca 300
- 20 AMK proteinogenních (kódujících)
  - posttranslační úpravy: selenocystein, 4-hydroxyprolin a 3-hydroxyprolin, 5-hydroxylysin, 3-methylhistidin
- neproteinogenní: citrullin, ornithin, GABA,...
- AMK významný zdroj energie: 10 – 20%
- syntéza
  - biogenní aminy: dopamin, adrenalin, serotonin, histamin
  - kreatinin, kreatin

Klinický význam aminokyselin

- proteiny nejsou stálé – denní turnover:
  - 10 % kosterní svalstvo
  - 40 % játra
  - 80 % sliznice střeva
- poruchy metabolismu AMK
  - fenylketonurie, argininémie, cutrulinemie, homocystinurie, choroba javorového sirupu, hypermethionémie, tyrosinemie, argininsukcinaturie
- novorozenecký screening
- arteriálně venózní difference
- marker odbourávání proteinů kosterního svalstva

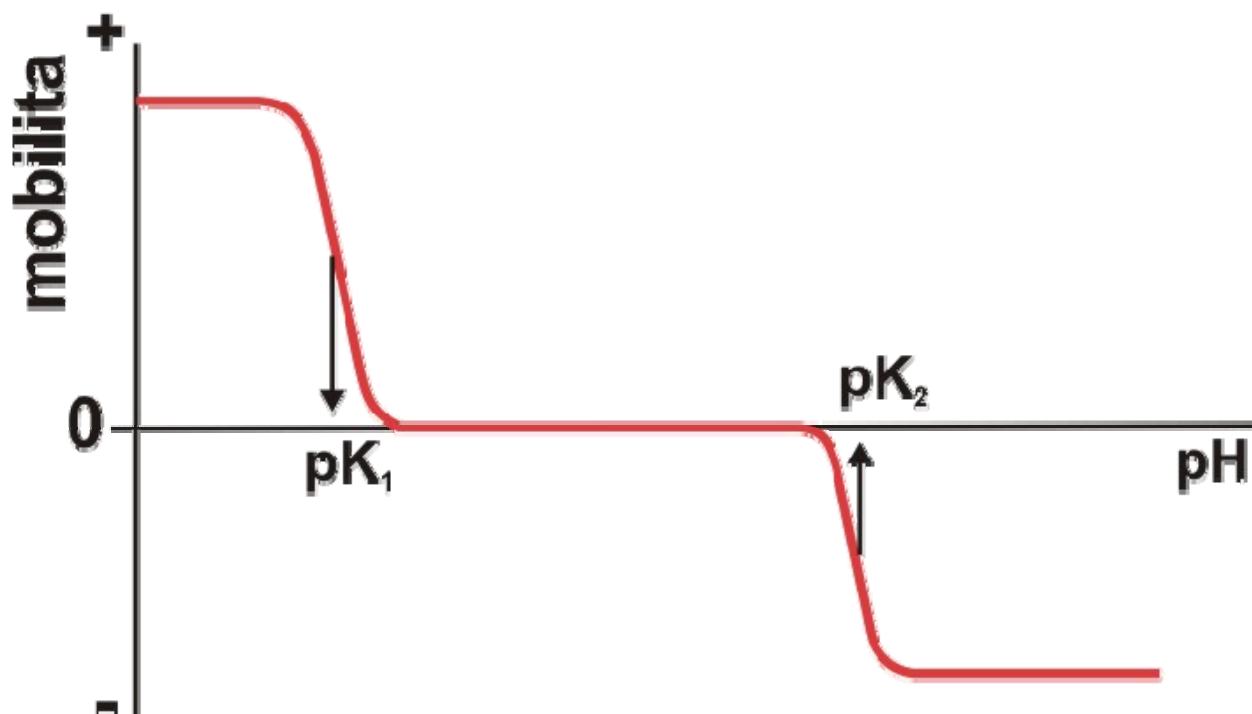
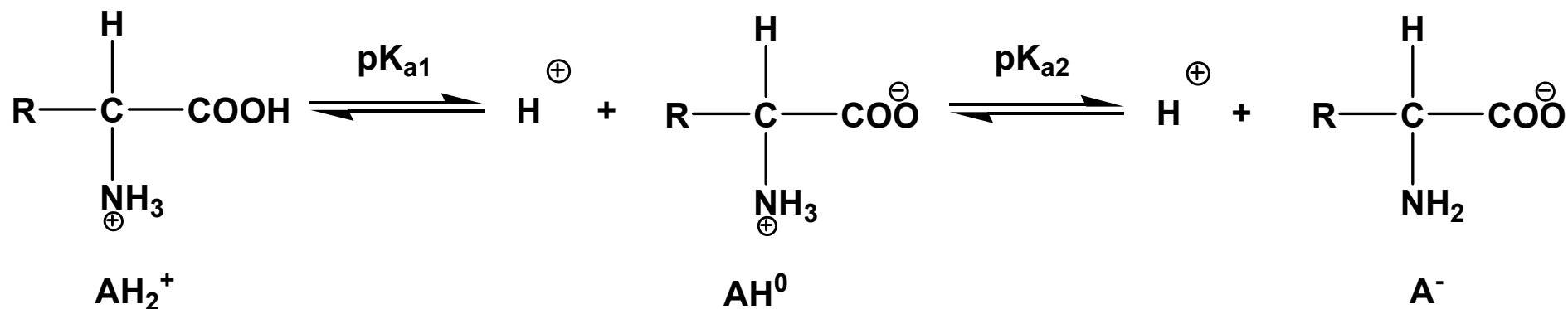
Klinická analýza

- tělní tekutiny – složité matrice
  - makrokomponenty, mikrokomponenty
  - minerály, malé molekuly, makromolekuly
  - nestabilita za podmínek in vitro
  - vysoká salinita, proteiny

nutnost separace

- vysoká variabilita
- objem vzorku (mikrodialyzáty, novorozenecká krev)

Aminokyseliny a CE separace

HPLC versus CE

	HPLC	CE
vzorek	1-50 μL	< 1-5 nL
doba analýzy	10-40 min	5-15 min
počet teor.pater	cca 10^4	cca 10^5
LOD (UV)	cca 10^{-7} - 10^{-9} mol/L	cca 10^{-5} - 10^{-7} mol/L
cena kolony/kapiláry	300 USD	10-15 USD
objemový průtok	0,1-2,0 mL/min	0,1-2,0 $\mu\text{L}/\text{min}$
reprodukovatelnost retenčních parametrů	< 2%	< 5%
přesnost a správnost stanovení	cca 2%	cca 2-5%

Úprava vzorku

HPLC – kolony naplněné stacionární fází

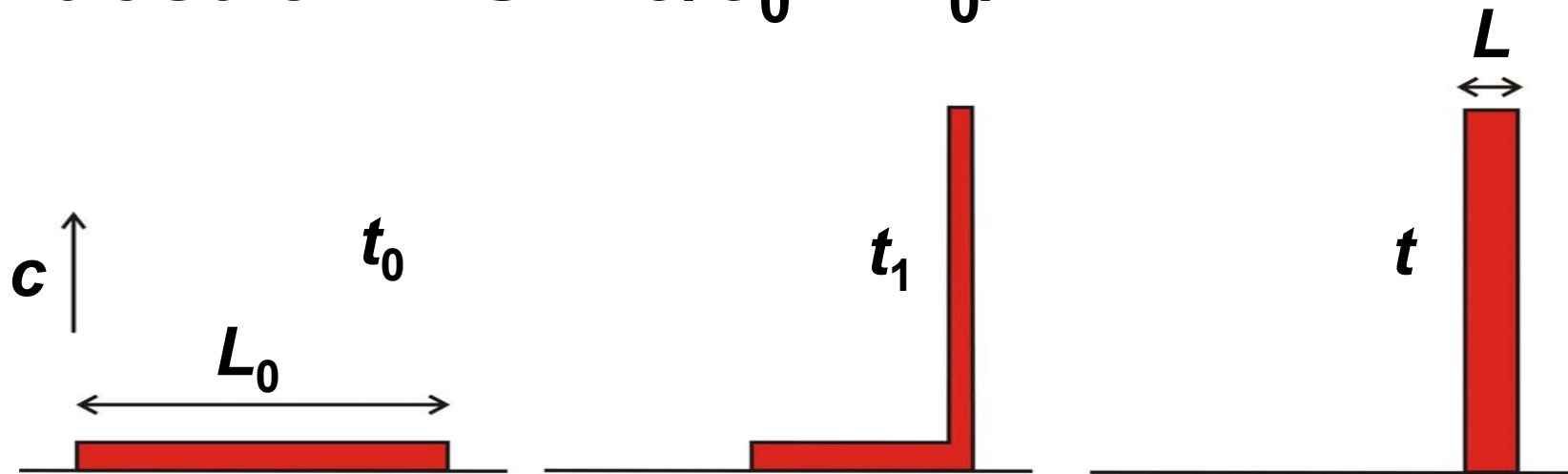
- filtrace – centrifugace
- deproteinizace – kys. chloristá, kys. sulfosalicylová
- extrakce – SPE, LLE
  - odstranění solí
  - prekoncentrace

CE – otevřené kapiláry

- přímé dávkování biologického materiálu
  - analyt v nadbytku
  - analýza obsahu buňky
- adsorpce na stěnu kapiláry – promývání, přidavek povrchově aktivní látky
- vysoký obsah solí
- deproteinizace – organické rozpouštědlo

On-line preconcentration v CE – sample stacking

- zaostření $S = c/c_0 = L_0/L$

- Ohmův zákon

- $E_{\text{BGE}} \cdot G_{\text{BGE}} = E_{\text{S}} \cdot G_{\text{S}}$
- $G_{\text{S}} < G_{\text{BGE}}$
- vysoký obsah solí – přídavek org. rozpouštědla

Stacking II

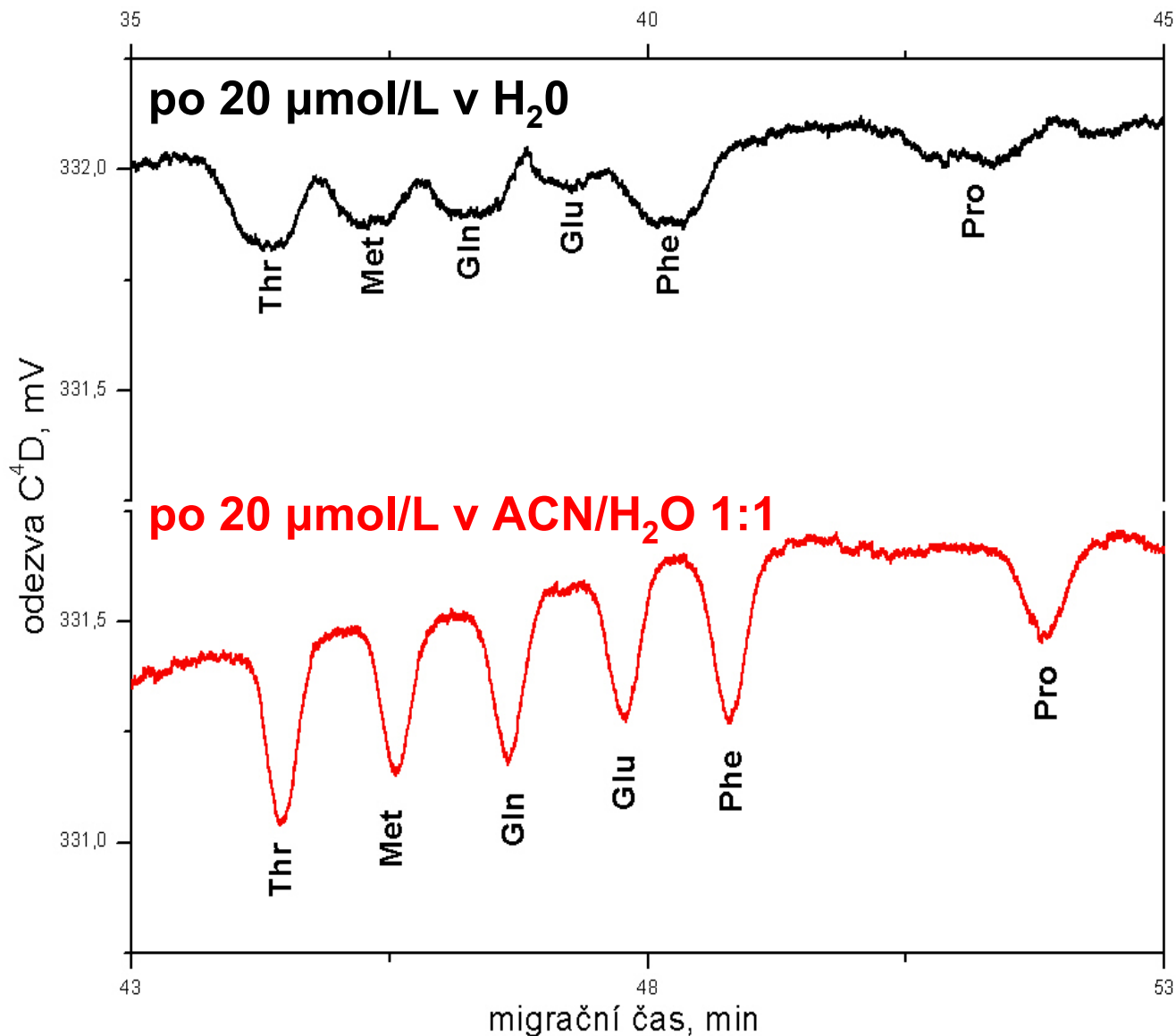
- **Kohlrauschova regulační funkce**

$$\omega = \sum_i \frac{c_i}{|u_i|}$$

- ω je nezávislá v čase
- elektroforetický proces se řídí počátečními podmínkami
- příklad: 3,0 mM KCl odpovídá 2,4 mM NaCl
- pro CE biologických vzorků vhodné pufrы o vysoké hodnotě ω

technika	účinnost zaostření	reprodukovatelnost
FASS	cca 1000	2 – 20 %
LVSS	cca 100	2 – 10 %
t-ITP	cca 100	1 – 2 %

Stacking III – přídavek org. rozpouštědla

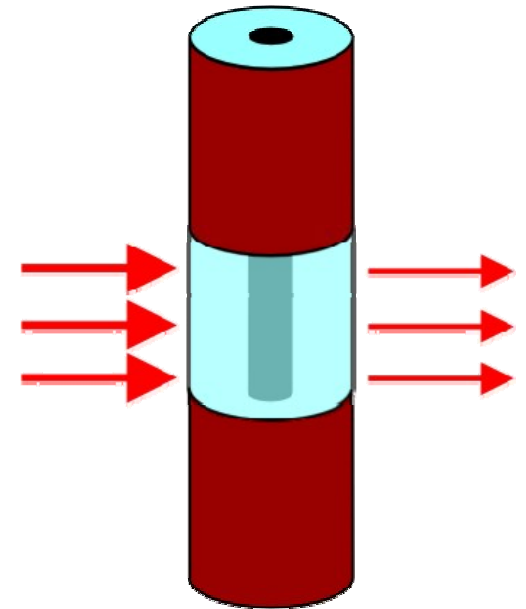

	N x 1000	h, mV
Thr	102 ± 1	0,39 ± 0,01
	19 ± 1	0,18 ± 0,00
Met	101 ± 6	0,34 ± 0,01
	26 ± 2	0,12 ± 0,01
Gln	101 ± 1	0,36 ± 0,00
	26 ± 2	0,12 ± 0,01
Glu	110 ± 3	0,34 ± 0,00
	21 ± 1	0,10 ± 0,00
Pro	84 ± 15	0,24 ± 0,00
	15 ± 0	0,10 ± 0,00

Detekce aminokyselin I

Spektrofotometrická v UV/VIS

- nejběžnější
- krátká optická dráha
- LOD 10^{-5} – 10^{-6} mol/L
- nedostatek vhodných chromoforů – Tyr, Trp, Phe, His
- derivatizace ninhydrinem
- nepřímá UV
  - málo koncentrované BGE
  - malé lineární dynamické rozsahy

Selektivní detekce aminokyselin

Fluorescenční

- vysoce citlivá LOD cca 10^{-9} mol/L
  - pro biologické vzorky 10-100 nižší citlivost
- nedostatek přirozených fluoforů - Trp
- derivatizace – CBQCA, Dns, OPA, FITC, ...

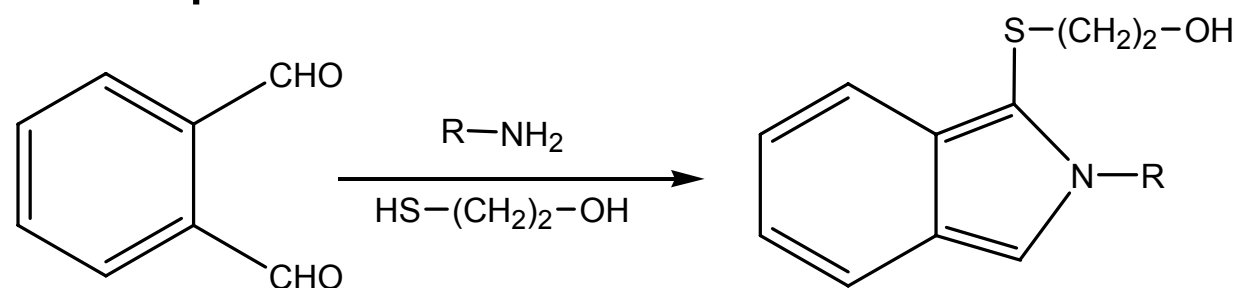
Elektrochemická – ampérometrická

- citlivost 10^{-7} – 10^{-6} mol/L
- AMK nejsou vhodnými analyty
- elektrody Au, Pt, C – Tyr, Trp, Cys, Met
  - elektroda Cu – tvorba komplexů, rozpouští se
- interference ED se separačním polem

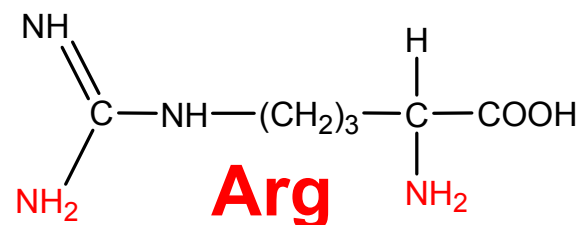
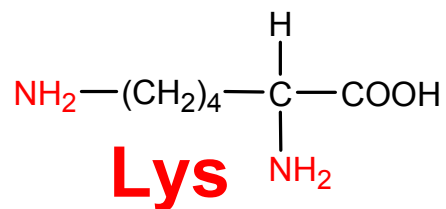
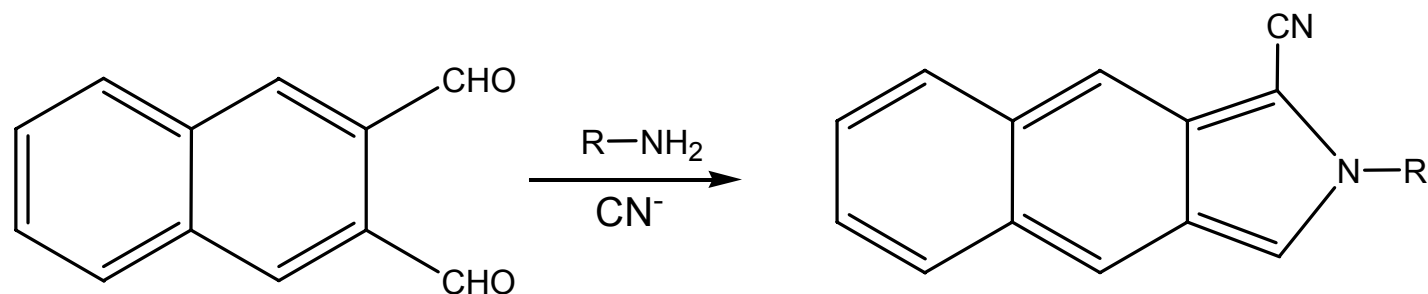
Derivatizace

- náročná na úpravu vzorku
- z jedné AMK více produktů
- nestabilita produktů

OPA

NDA

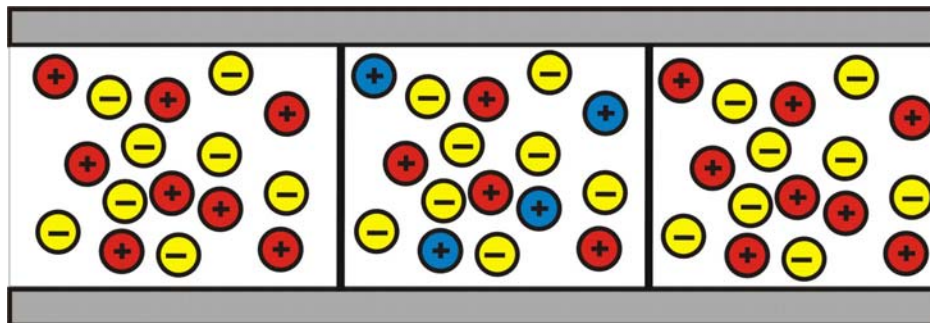

Vodivostní detekce v CE

- univerzální detekční technika
- zóny v CE se liší distribucí iontů → vodivostí
- ΔG závislé na analytu i BGE

$$\Delta G = G_S - G_{BGE} = c_{anal} \frac{(u_{anal} - u_{co})(u_{anal} + u_{proti})}{u_{anal}} \cdot \frac{F}{10^{-3} K}$$

zóna BGE   zóna vzorku   zóna BGE

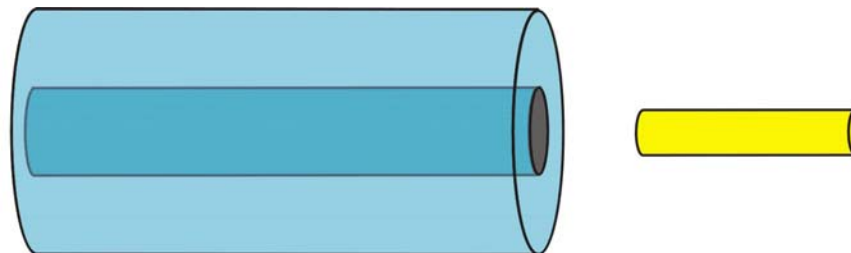

Kontaktní elektrochemická detekce

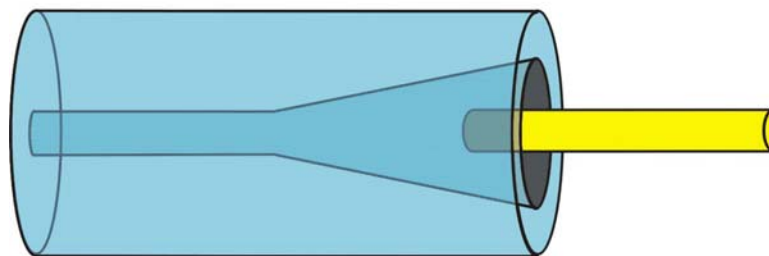
- elektrody v galvanickém spojení s měřeným roztokem
- obecný elektrochemický problém
  - změna povrchu elektrody v čase
  - nutnost obměny povrchu
- interference detektoru se separačním polem CE
  - potřeba izolace
  - různá řešení elektrochemických cel

Kontaktní detekční cely

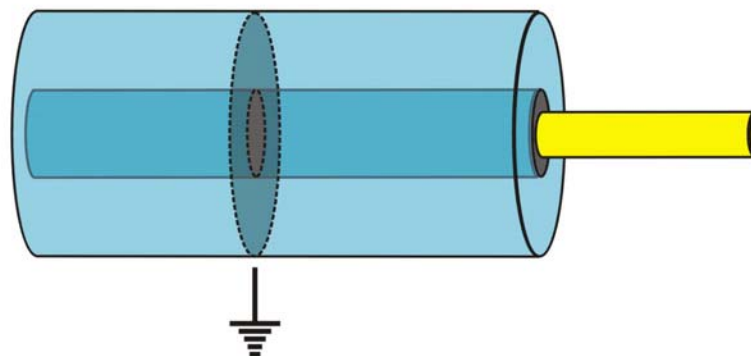
elektroda mimo
ústí kapiláry

kapiláry o velmi
malém I.D. $< 10 \mu\text{m}$

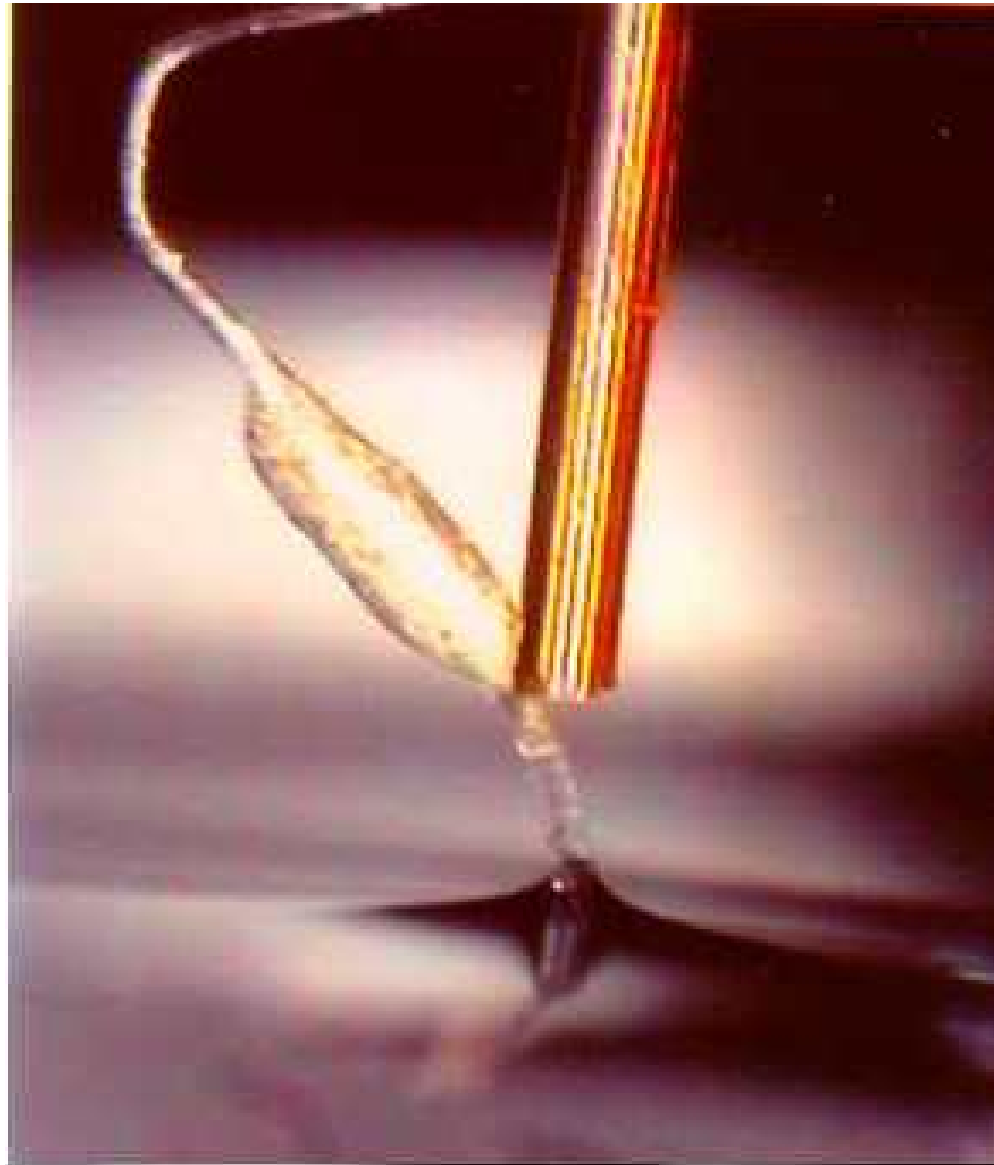

izolace separačního pole
vytvořením zlomu před
koncem kapiláry

Izolace separačního pole – vláknový detektor

Bezkontaktní vodivostní detekce

- měřicí elektrody nejsou v galvanickém kontaktu s měřeným roztokem
- nutnost měřit vodivost při vysokých frekvencích: 10 kHz – 10 MHz
- neměříme vodivost G ($G=1/R$), ale impedanci Z

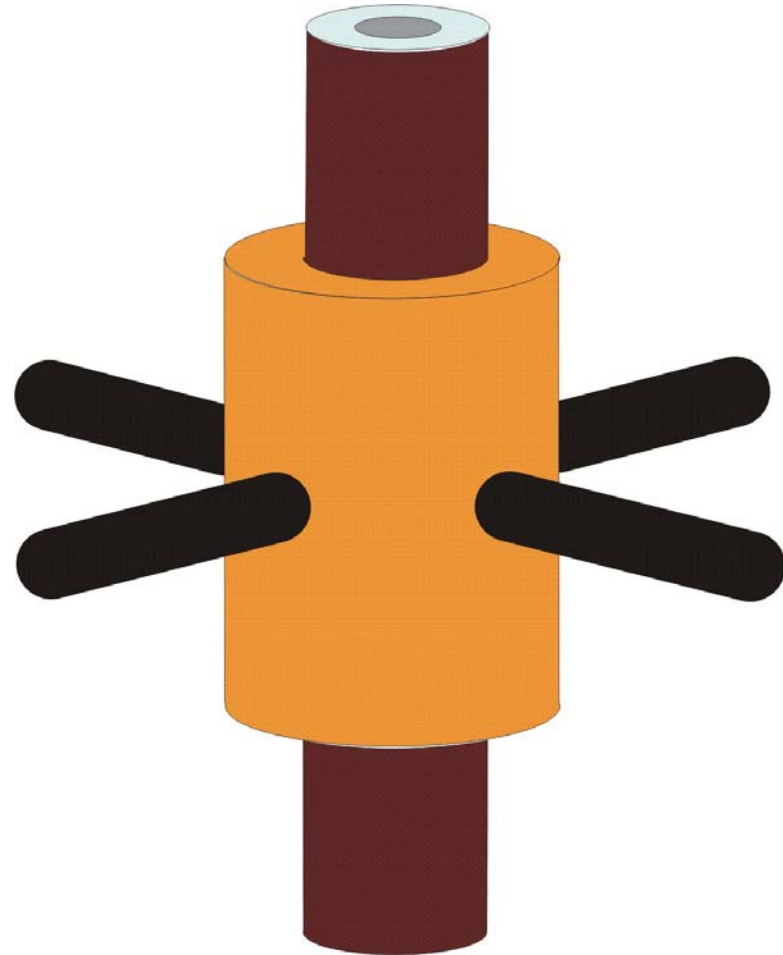
$$Z = R - j(2\pi f \cdot C)^{-1} + j2\pi f \cdot L$$

- roztok v detekční cele se projevuje:
  - vodivostí
  - permitivitou
  - složením rozhraní roztok/stěna kapiláry

	ϵ_r
voda	79,0
vzduch	1,000
křemen	3,8
PMMA	2,8

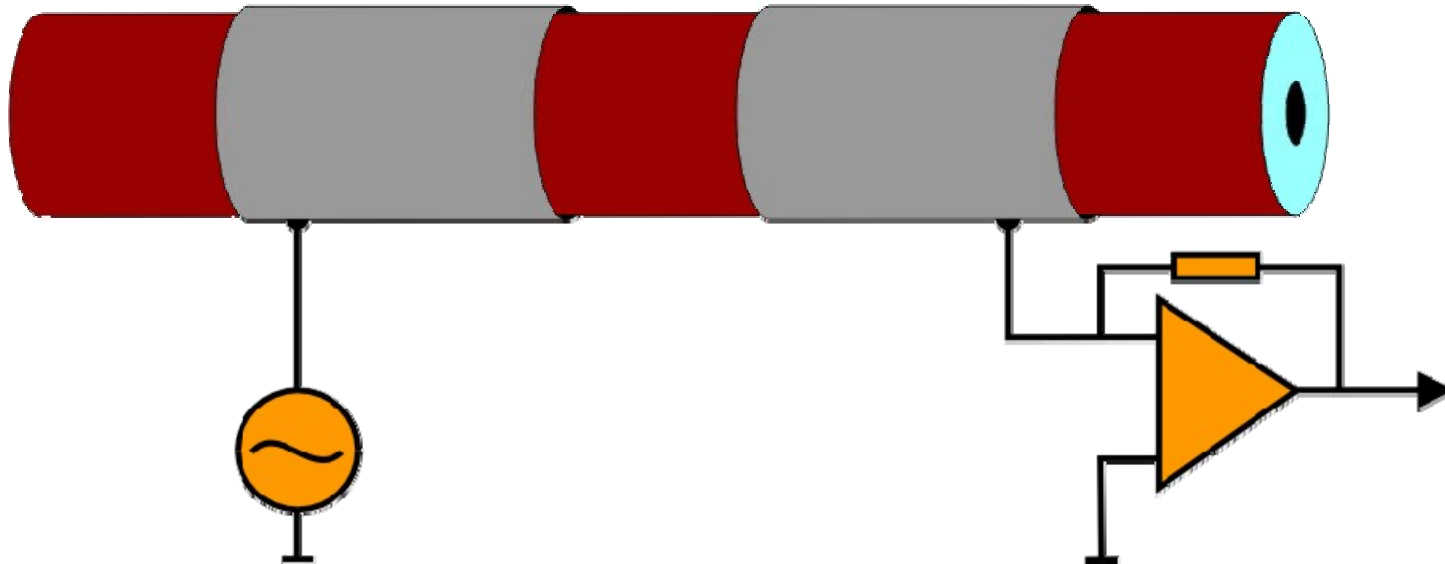
Původní konstrukce pro ITP

- čtyřelektrodová konstrukce
- 1 – 10 MHz
- schopnost detekce na krátkém úseku kapiláry
- příčná detekční cela
- malá citlivost v CE

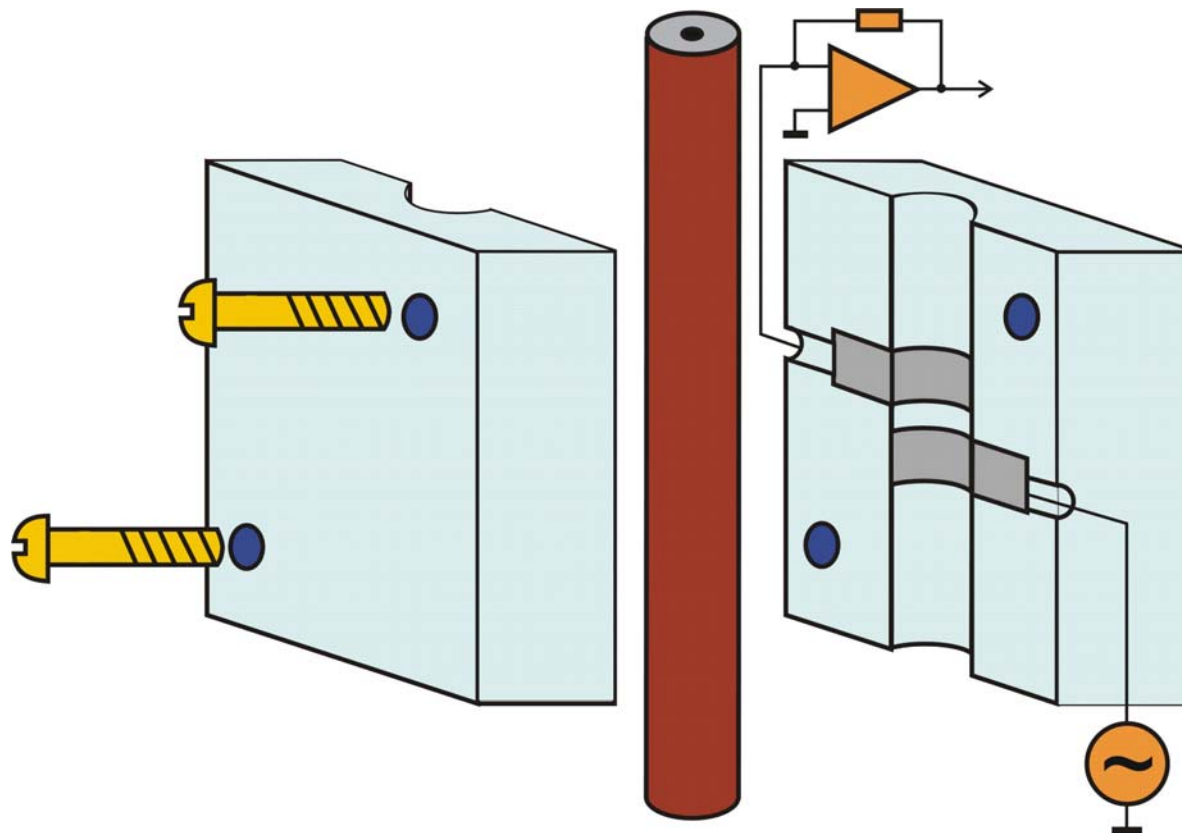
Bezkontaktní vodivostní detektor s tubulárními elektrodami

- **capacitively coupled contactless conductivity detector – C⁴D**
- používané frekvence 10 kHz – 1,5 MHz
- podélná detekční cela
- LOD pro nízkomolekulární látky cca 10^{-6} mol/L

Alternativní konstrukce C⁴D

- poloválcové elektrody – hliníkové proužky
- elektrody těsně přiléhají k povrchu kapiláry
- snadná výměna separační kapiláry

Optimalizace BGE pro C⁴D I.

$$\Delta G = c_{anal} \frac{(u_{anal} - u_{co})(u_{anal} + u_{proti})}{u_{anal}} \cdot \frac{F}{10^{-3} K}$$

• **pozitivní pík** $u_{anal} > u_{co-ion}$

• **negativní pík** $u_{anal} < u_{co-ion}$

• **příklad**

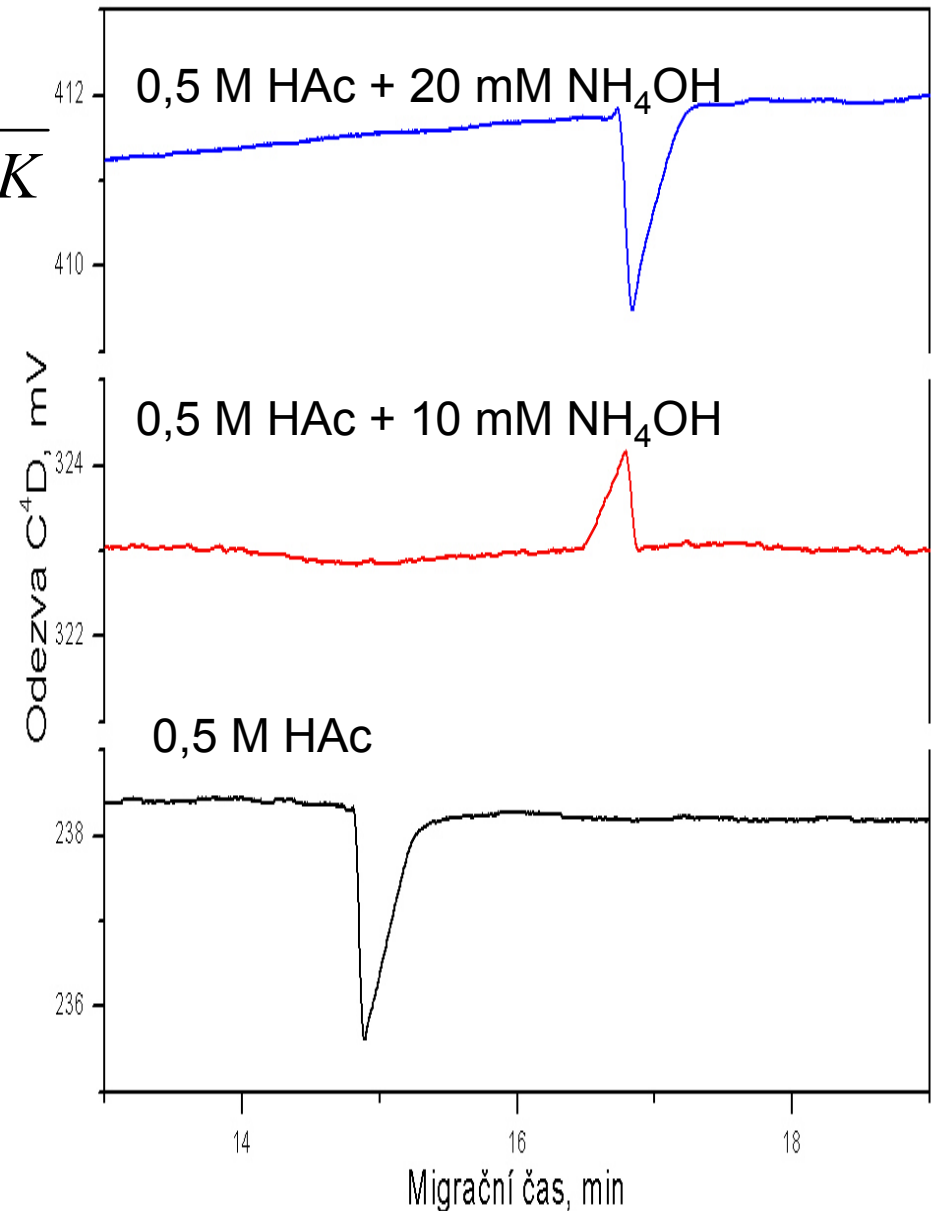
$$u(MH^{2+}) = 45 \cdot 10^{-9} \text{ m}^2\text{V}^{-1}\text{s}^{-1}$$

$$u(H_3O^+) = 362.5 \cdot 10^{-9} \text{ m}^2\text{V}^{-1}\text{s}^{-1}$$

$$u(NH_4^+) = 76 \cdot 10^{-9} \text{ m}^2\text{V}^{-1}\text{s}^{-1}$$

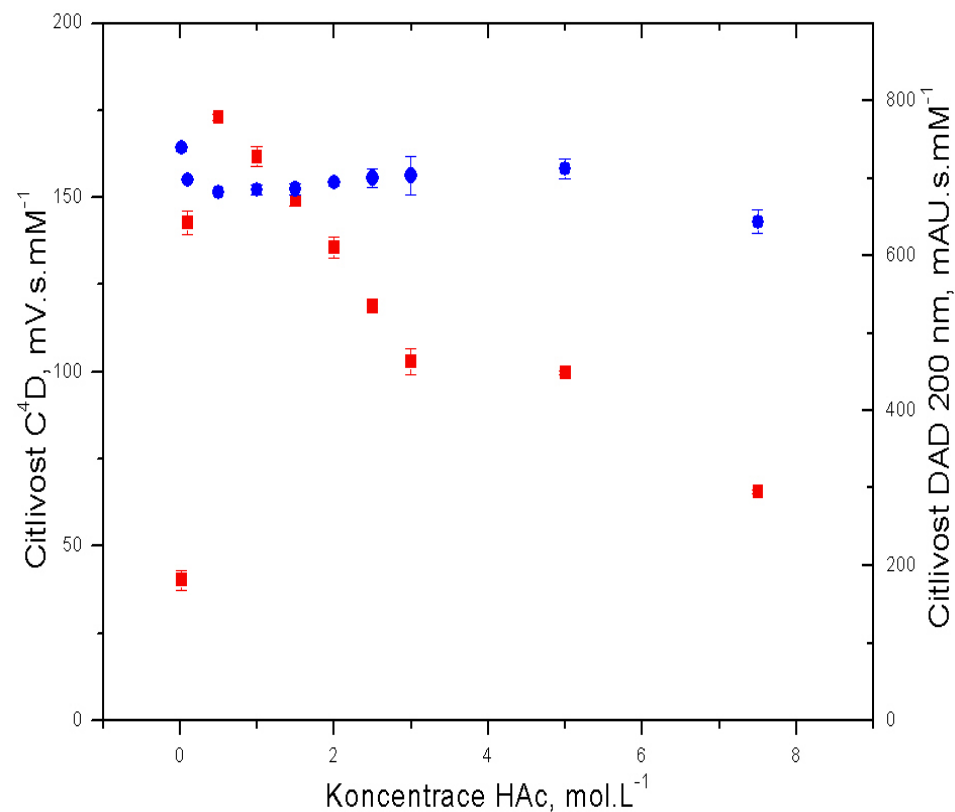
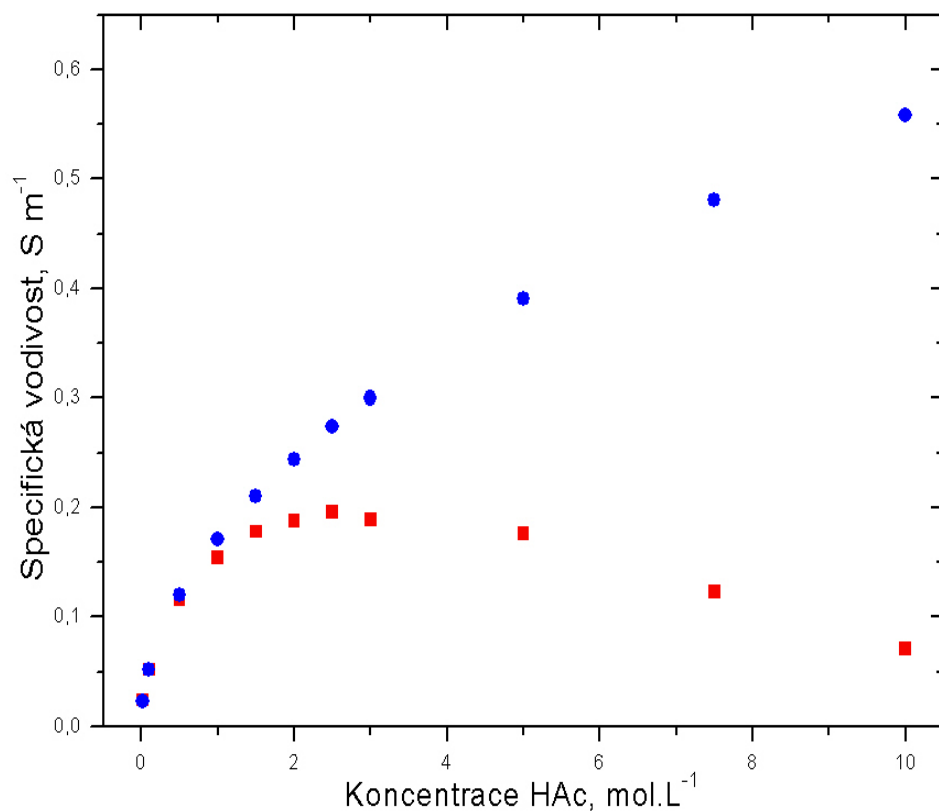
• **molární vodivostní odezva**

$$b_x = \lim_{c_x \rightarrow 0} \frac{d\kappa}{dc_x}$$

Optimalizace BGE II.

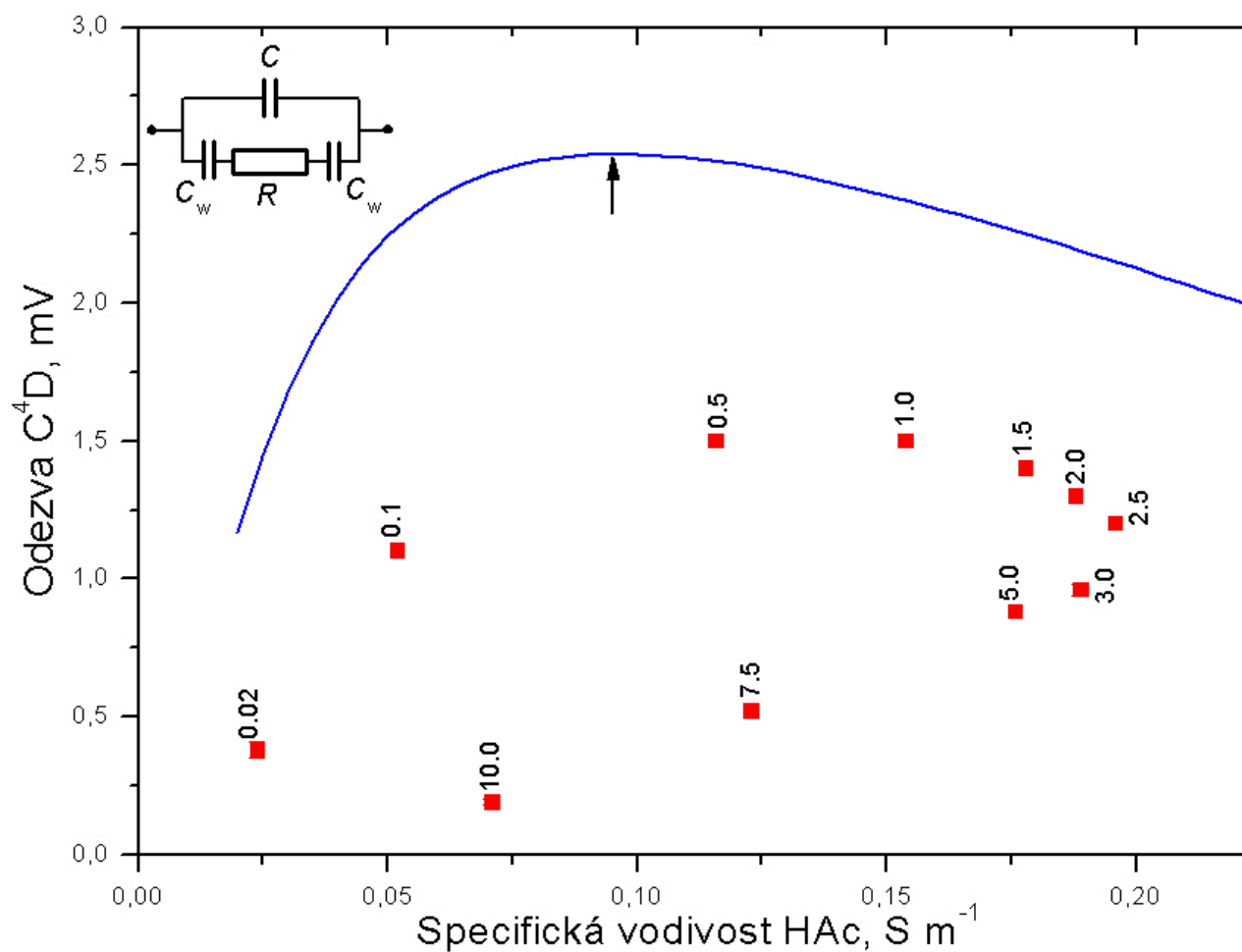
- roztoky kyseliny octové vhodné pro CE/C⁴D stanovení AMK
- AMK separovány jako kationty – co-iontem H₃O⁺
- široký rozsah použitelných koncentrací HAc

Optimalizace BGE III.

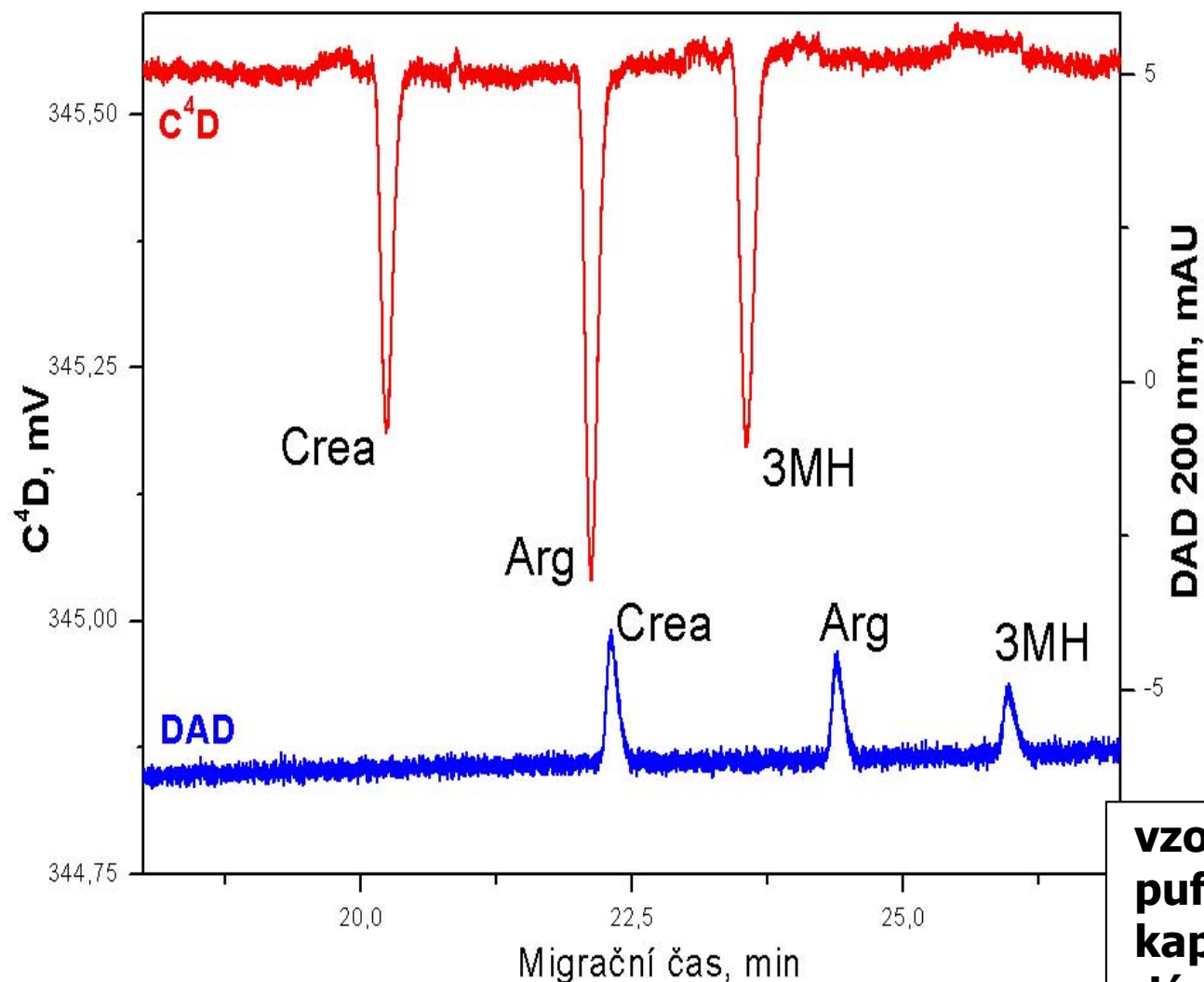
Odezva C^4D závisí na:

- vodivosti
- permitivitě
- složení rozhraní roztok/kapilára

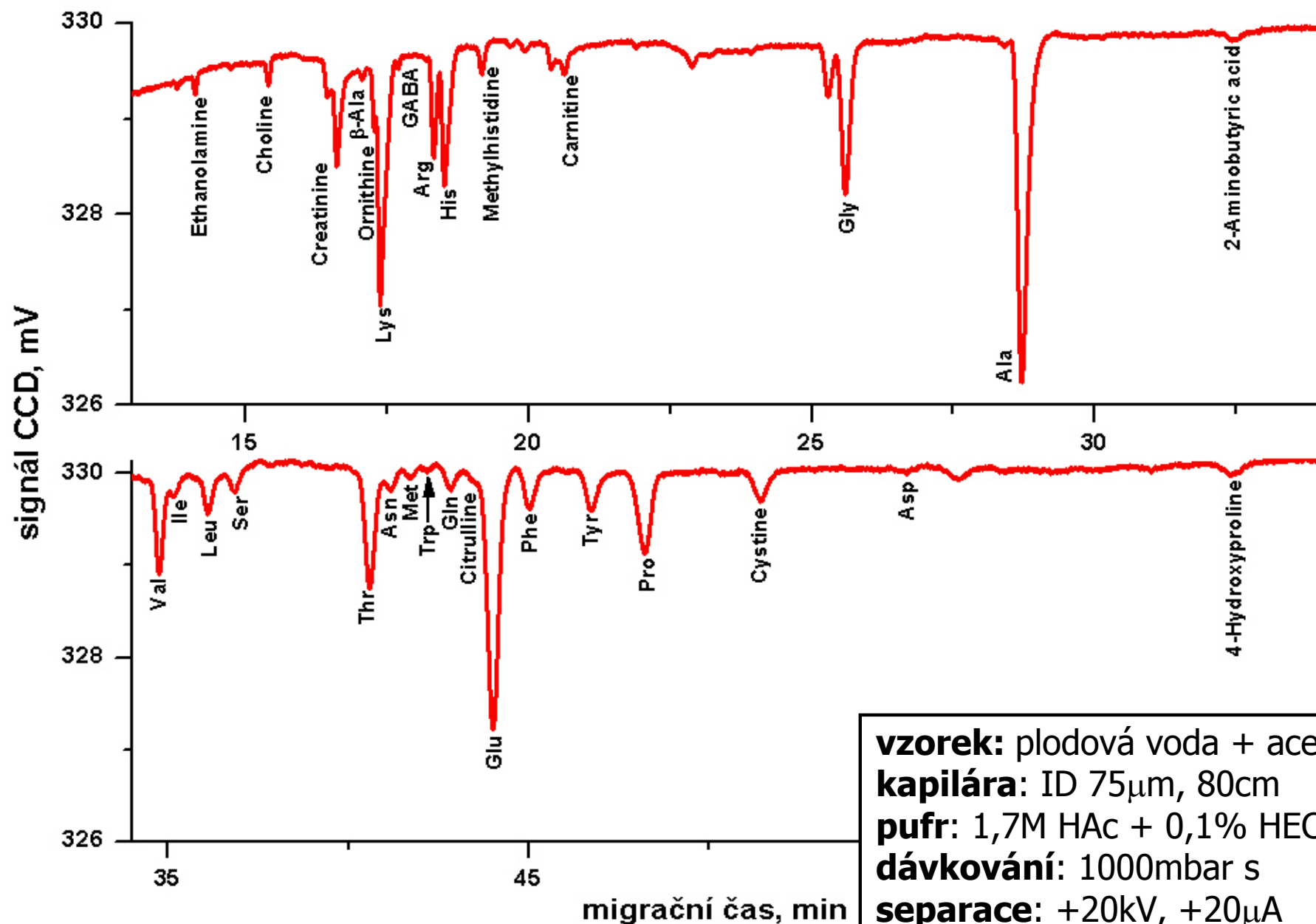
Porovnání C⁴D / UV

	LOD, $\mu\text{mol L}^{-1}$	
	C ⁴ D	UV
Crea	3,6	15,0
Arg	2,6	19,2
3MH	3,1	28,3

vzorek: modelová směs 20 $\mu\text{mol.L}^{-1}$
pufr: 2,5 M HAc + 0,1% HEC, pH 2,1
kapilára: ID 75 μm , 80 cm
dávkování: 500 mbar.s
separace: +20kV, +20 μA

CE/CCD elektroferogram plodové vody

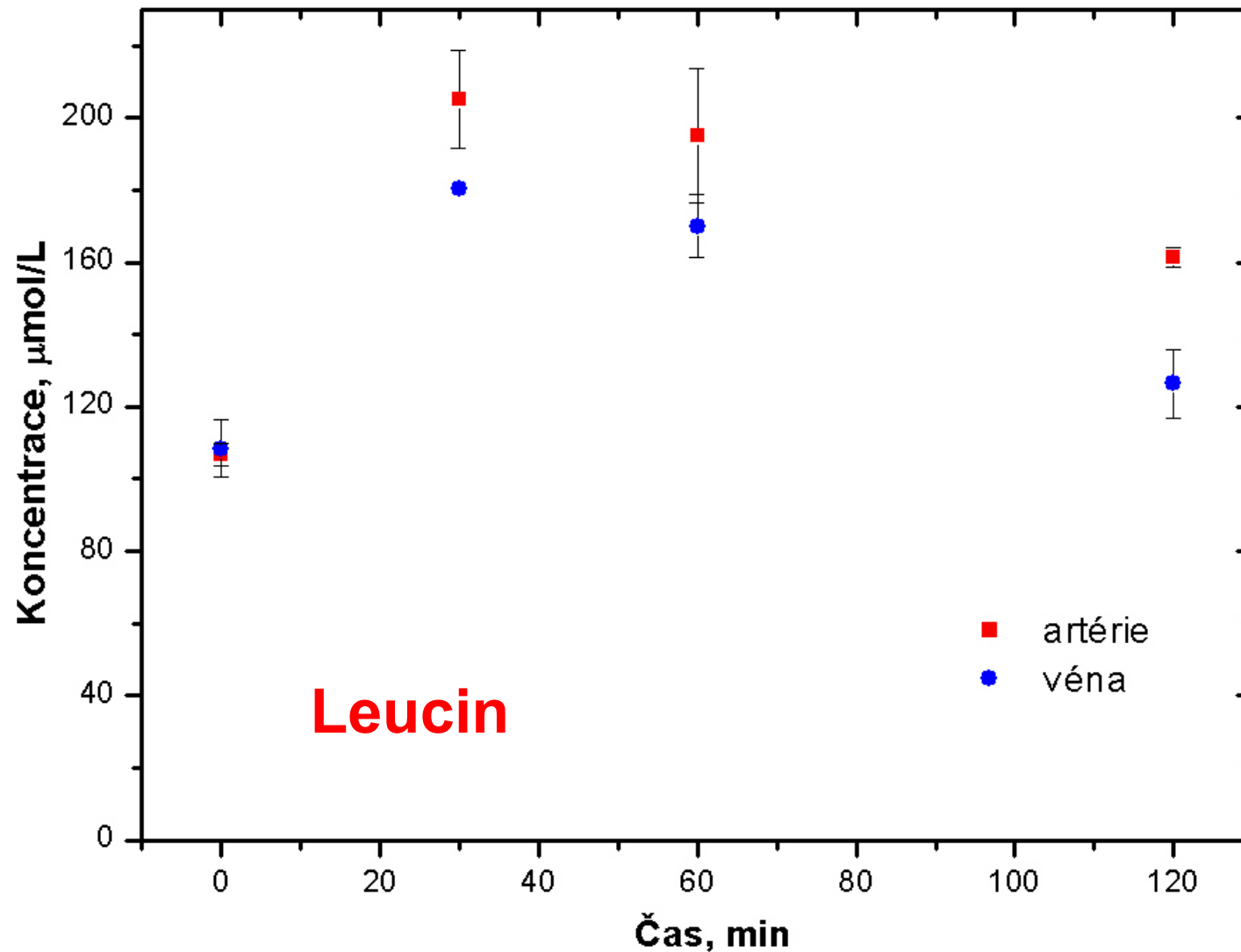
vzorek: plodová voda + acetonitril 1:1
kapilára: ID 75 μ m, 80cm
pufr: 1,7M HAc + 0,1% HEC, pH 2,15
dávkování: 1000mbar s
separace: +20kV, +20 μ A

Arteriální hladiny aminokyselin

	naměřené hodnoty, μM	fyziologické hladiny, μM
Ala	$226,2 \pm 67,4$	200 - 500
Arg	$47,8 \pm 4,2$	30 - 140
Asn	$30,4 \pm 10,6$	40 - 80
Cit	$16,0 \pm 6,8$	10 - 60
Crea	$58,2 \pm 2,0$	
Gln	$512,5 \pm 16,2$	450 – 760
Glu	$86,0 \pm 6,8$	30 – 90
Gly	$172,8 \pm 26,0$	120 - 400
His	$78,2 \pm 4,8$	30 - 120
Ile	$58,0 \pm 4,4$	35 - 100

	naměřené hodnoty, μM	fyziologické hladiny, μM
Leu	$106,8 \pm 3,0$	70 - 190
Lys	$101,6 \pm 6,4$	80 - 260
Met	$17,0 \pm 4,0$	6 - 40
Orn	$51,4 \pm 0,0$	30 - 115
Phe	$54,0 \pm 3,2$	40 - 115
Pro	$153,0 \pm 15,4$	90 - 350
Ser	$75,0 \pm 6,6$	70 - 190
Thr	$90,0 \pm 8,2$	75 - 195
Trp	$53,0 \pm 3,8$	
Tyr	$59,6 \pm 10,8$	20 - 110
Val	$169,6 \pm 6,4$	115 - 320

Měření arteriálně venózních diferencí

TAS – Total Analytical System

- **system plně automatizované analýzy**
  - dávkování
  - úprava vzorku
  - chemické reakce (derivatizace)
  - separace
  - detekce
  - analýza dat
- **miniaturizace toku analytu**
  - snížená spotřeba činidel
  - vyšší separační účinnost
  - redukce doby analýzy

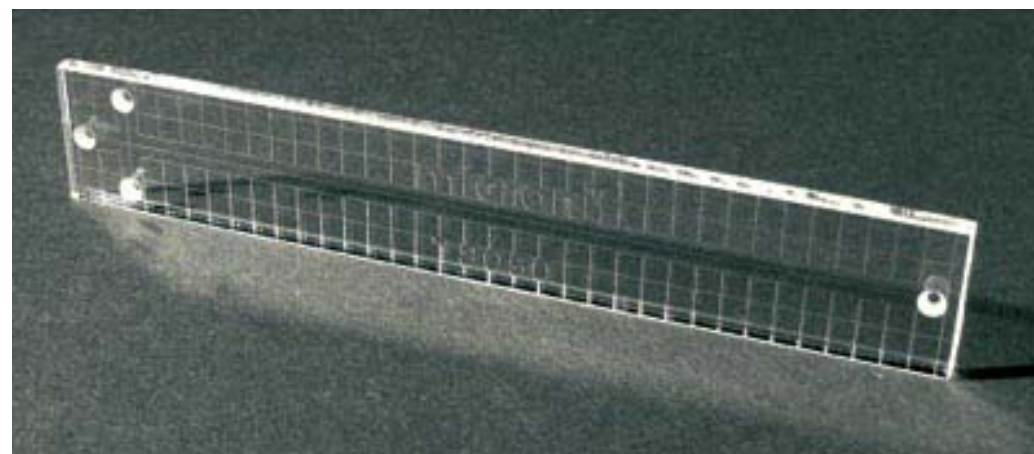
Nový směr analytické chemie – analýza na čipu

**Elektroforetický přístroj
Agilent technologies**

100 cm

**Mikrofluidní
polymerní čip**

8 cm

Nanotechnologie

- Richard Feynman, Pasadena, 1959: *„Dole je hodně místa“*
- Mooreův zákon, 1965: *„Složitost integrovaných obvodů se každý rok zdvojnásobí při zachování stejné ceny.“*
Gordon Moore – zakladatel společnosti
INTEL

Fotolitografický proces

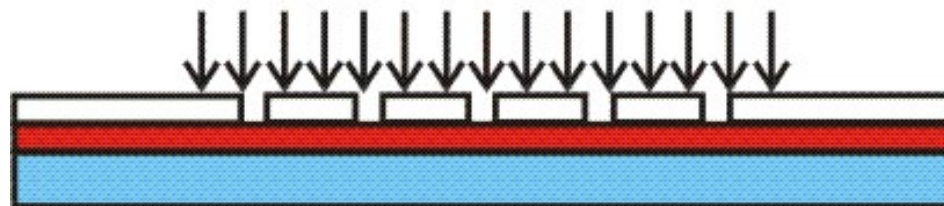
Si substrát

nanesení fotorezistu

expozice přes masku

odstranění naexponovaného
fotorezistu

leptání substrátu

odstranění fotorezistu

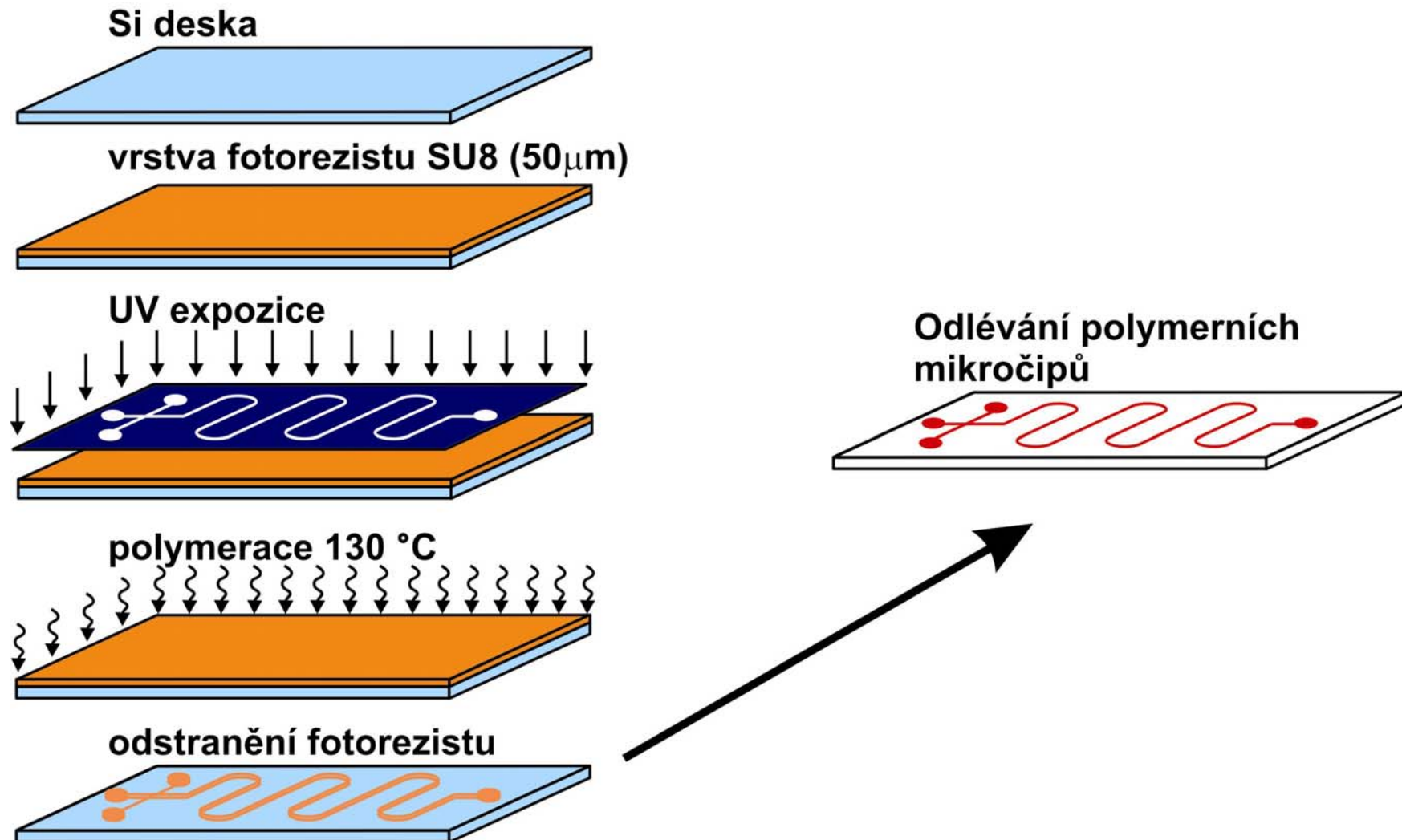

uzavření čipu

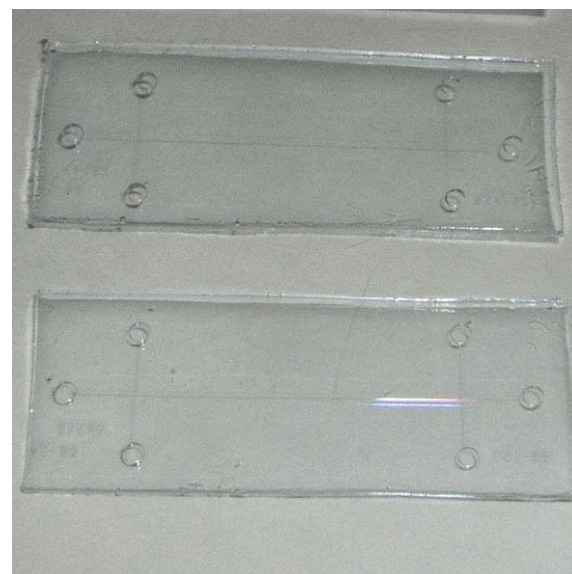
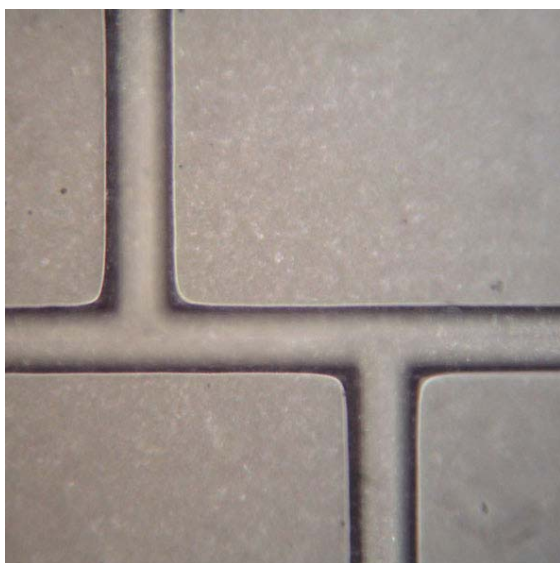
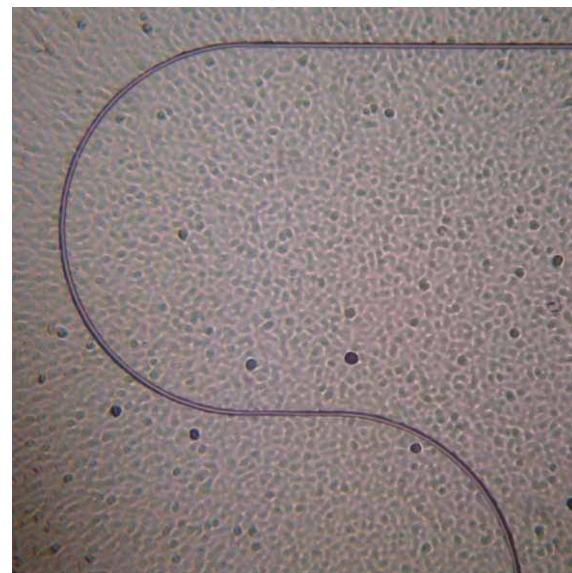
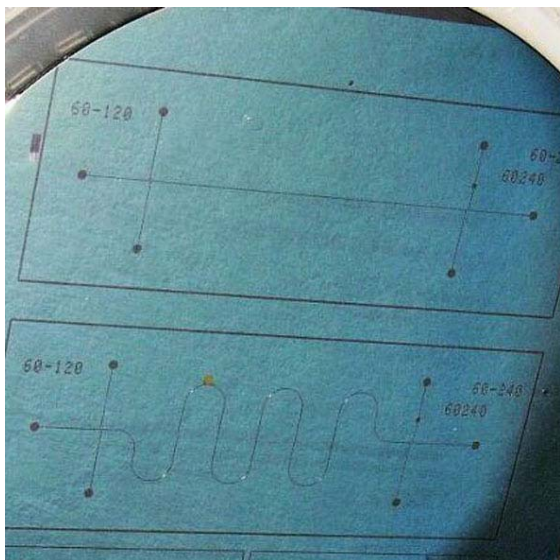

Výroba polymerního čipu pomocí litografie

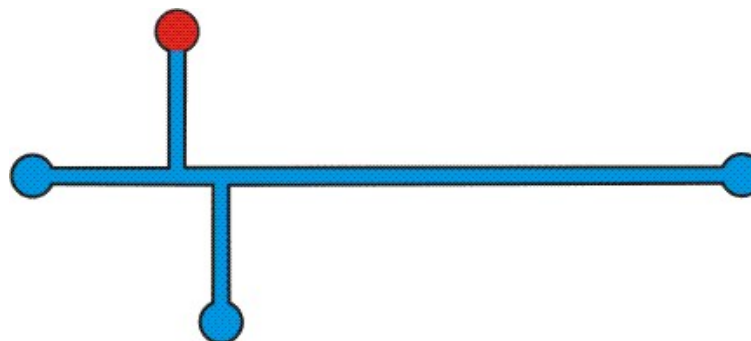

Ukázky přípravy čipů

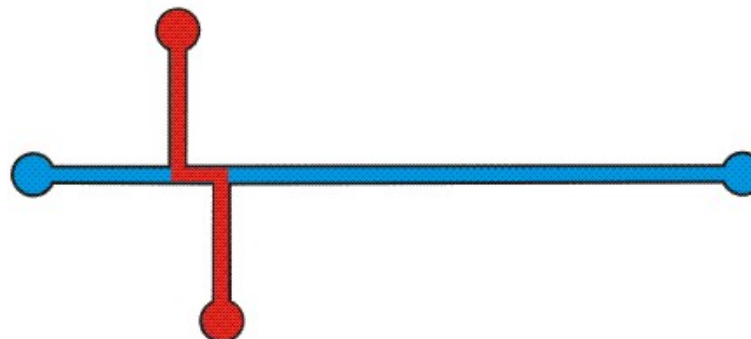

Dávkování a separace na čipu

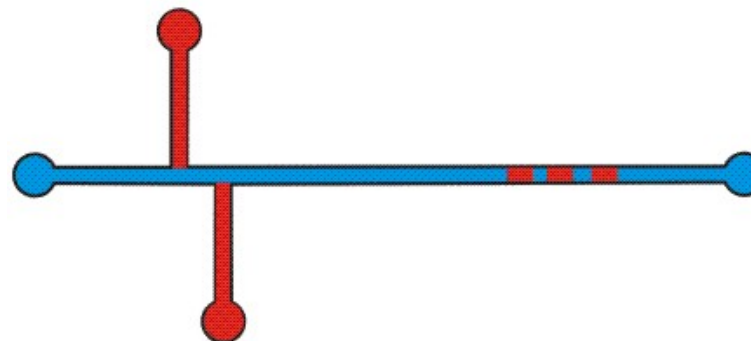
výchozí stav

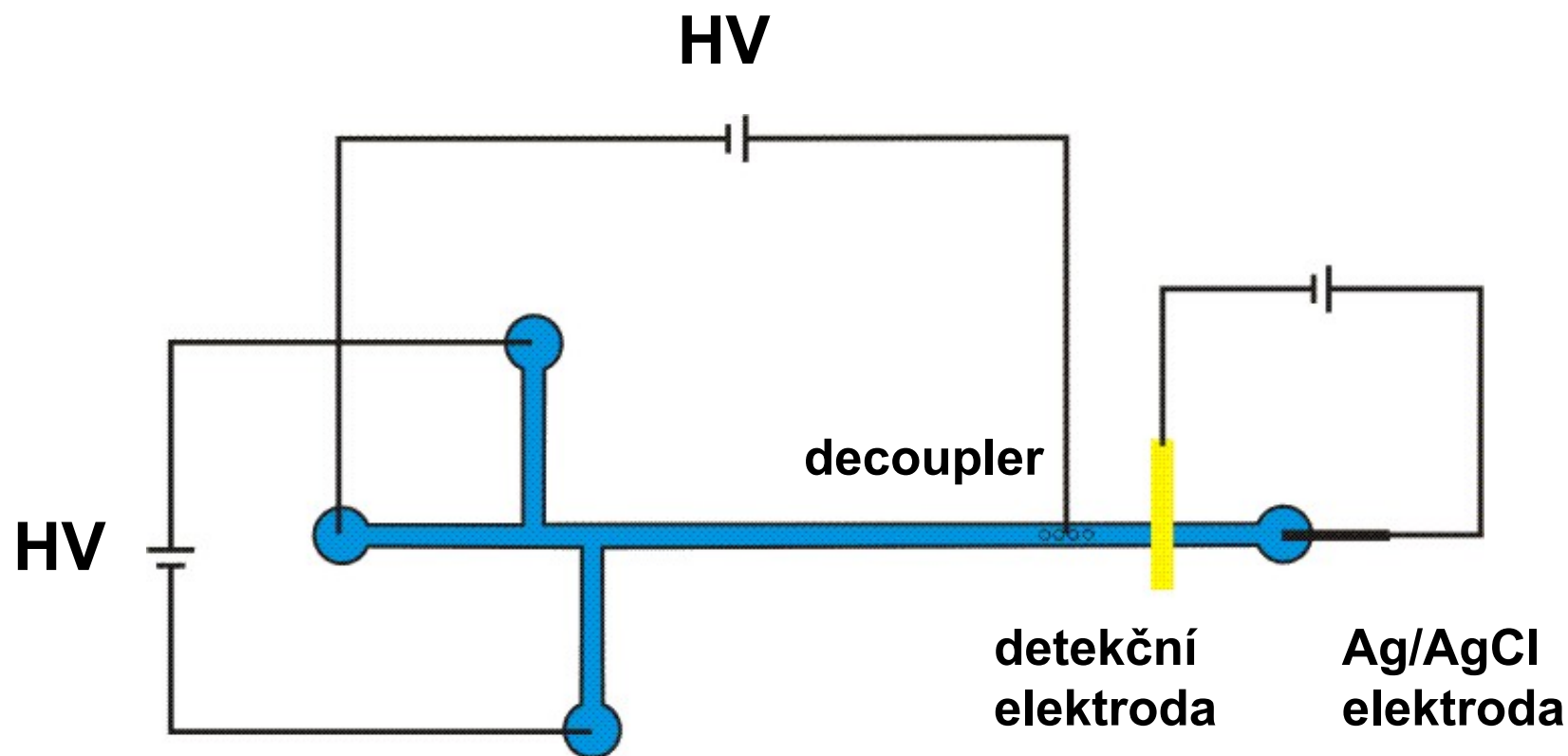
dávkování

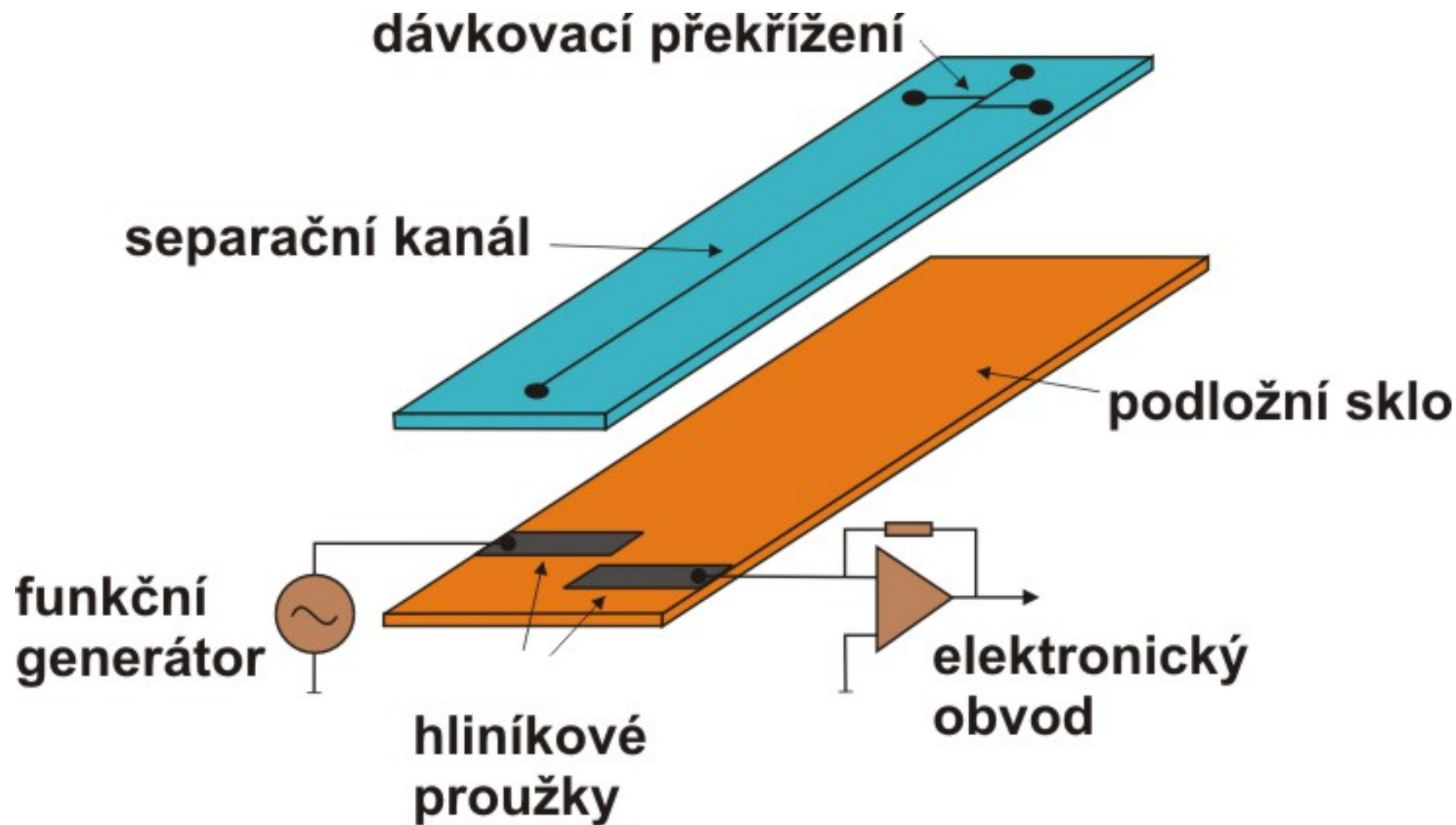
separace

Spojení mikročipu s ampérometrickým detektorem

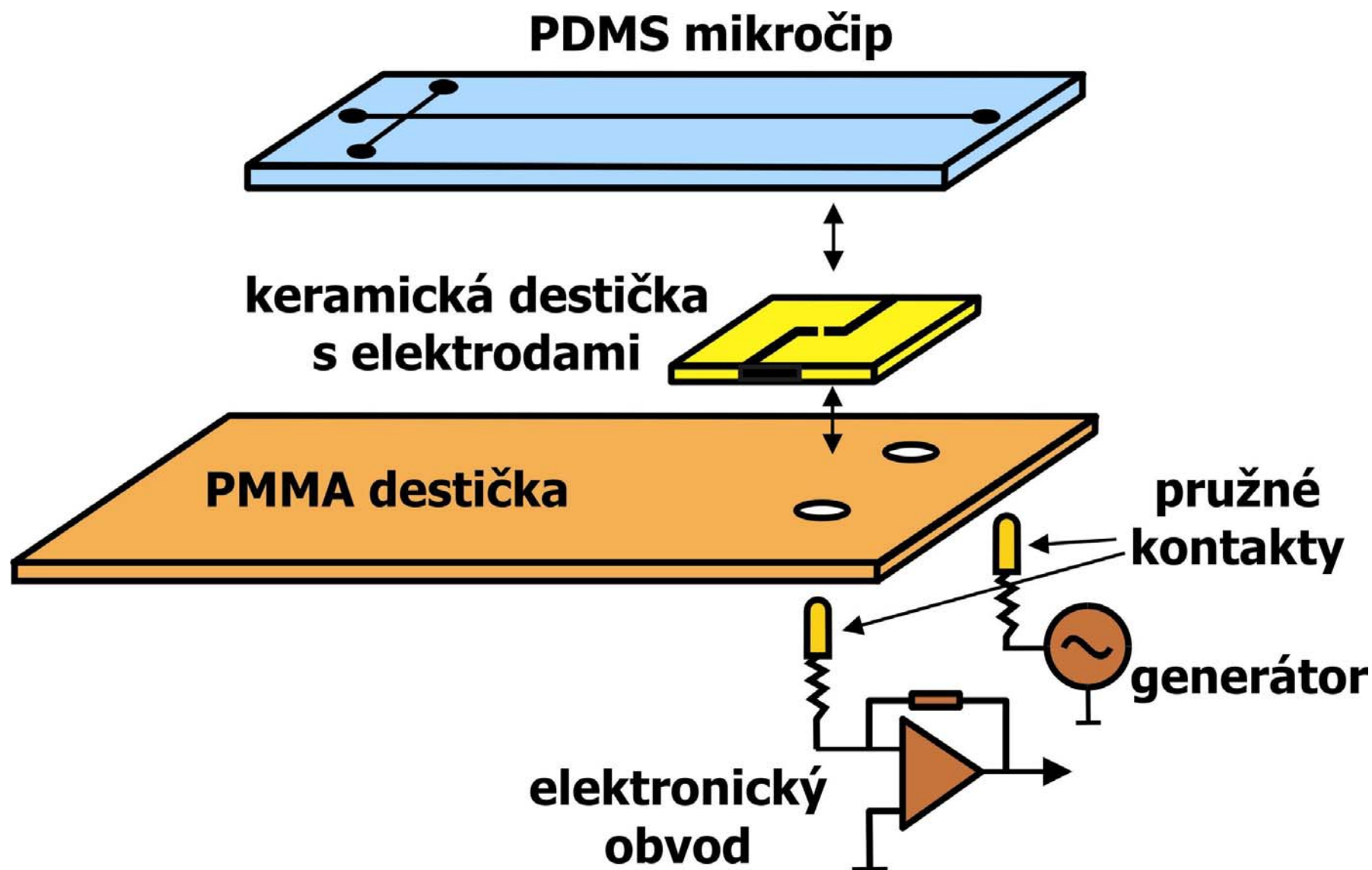

C⁴D se širokými elektrodami

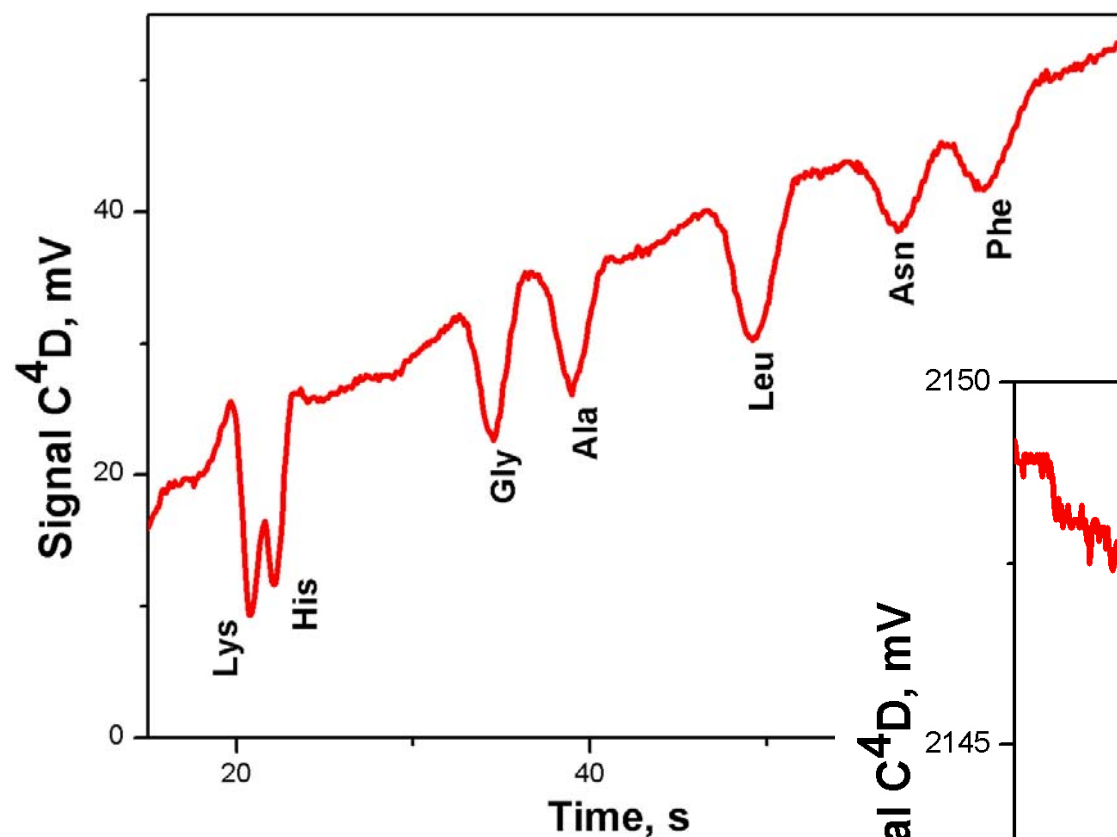

C⁴D s úzkými elektrodami

Separace směsi aminokyselin

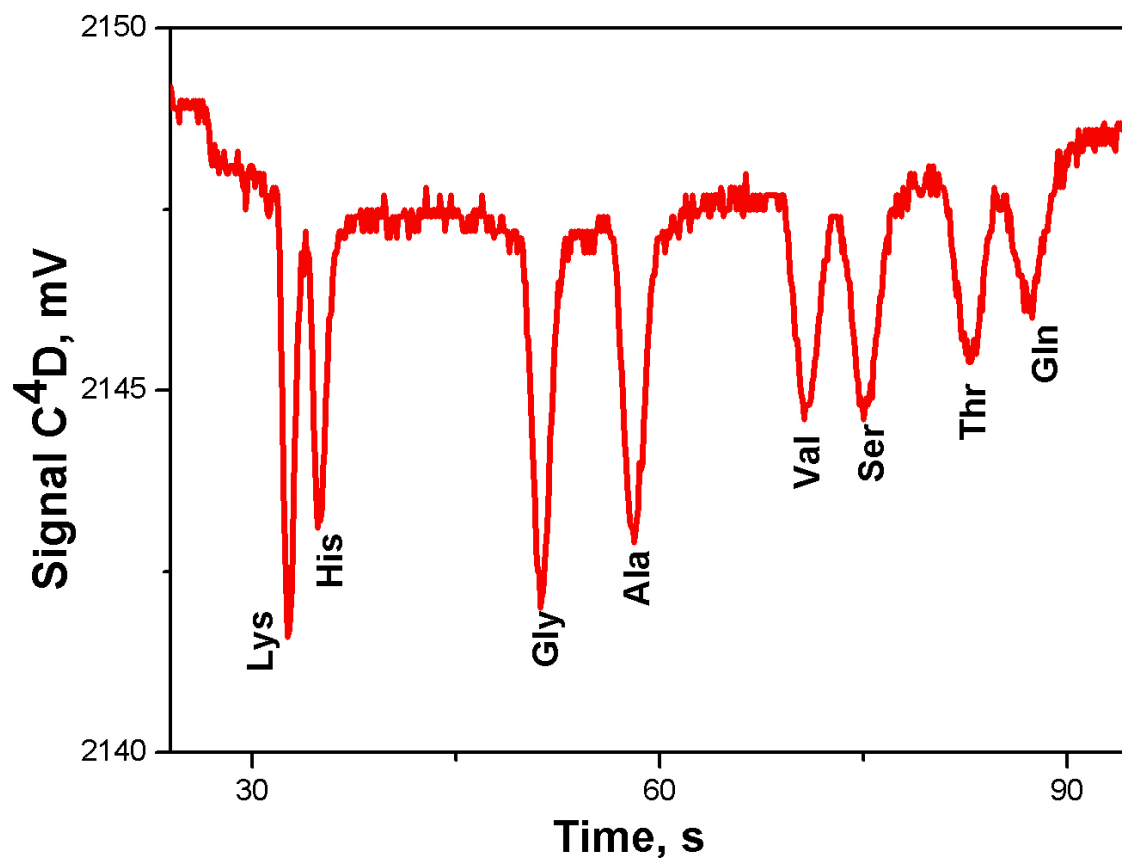
PDMS čip: efektivní délka 38mm

pufr: 1,7M kyselina octová +
0,1%HEC, pH 2,2

vzorek: směs aminokyselin po 50mg/L

dávkování: 1,0kV 30s

separace: 2,5kV 18μA

Separační účinnost

Počet teoretických pater

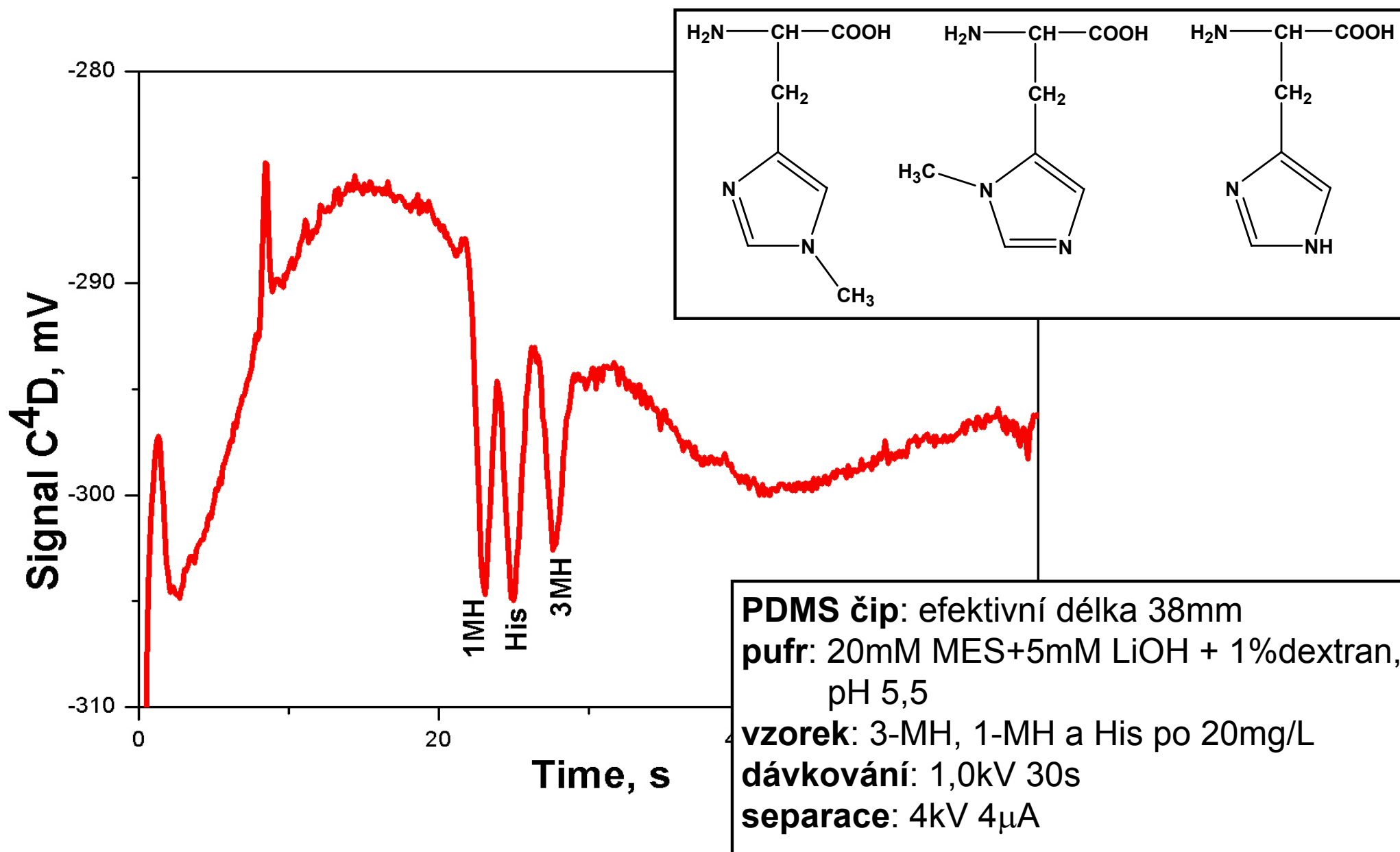
Analyt	široké elektrody	úzké elektrody
Lys	1280	7600
His	1660	6700
Gly	2280	7560
Ala	2740	6630

Rozlišení

Lys/His	0,50	1,20
---------	------	------

Separace methylhistidinů

Srovnání konvenční CE a mikročipové elektroforézy

	Konvenční CE	Mikročipová
Dávkování	hydrodynamické, elektrokinetické	elektrokinetické
Detekce	UV, FD, ED, C ⁴ D, MS	LIF, MS, ED
Materiál	křemen	sklo, polymery
Rychlost	minuty	sekundy
Separační kapacita	hodně píků – dlouhé kapiláry	málo píků – krátké kanálky
Integrace a automatizace	obtížná	snadná
Množství vzorku	nL - μ L	nL – μ L
Potenciál rozvoje	dosáhl maxima	nové technologie výroby + nové aplikace

Poděkování

**Děkuji vám všem za pozornost
a GAČR za finanční podporu
výzkumu.**

